

חינוך

מרחשוון, תשע"ח | גיליון 37

די לביטול המגזריות הדתית-לאומית

הרב יונה גודמן, מנהל חינוכי - מרכז ישיבות ואולפנות בני עקיבא

את ייחודו. ביטולו של כל צבע 'למען אחדות הצבעים', כביכול, תותר אותנו עם כתם צבע אחיד, חסר אמירה ונטול משמעות.

הדוגמאות לתופעה רבות. לא מכבר האזנתי לדיון בין צעירים אידיאליסטיים שביקשו לייסד גרעין תורני (כן, ציוני-דתי) בשכונה מסוימת. ואולם, כמה מהצעירים אמרו שהרעיון הוא "סתם בדלנות, והגיע הזמן להתבגר ולהיות עם". במקרה דנן - להקים גרעין מעורב של דתיים וחילוניים, נטול זהות דתית. בחרו אחר אמר לי שאינו רוצה ללמוד לימודים גבוהים במקום שיש בו גם שיעורי תורה, אלא רק במקום חילוני מובהק. נימוקו - מקום דתי הוא סתם 'בועה מגזרית'. במקרה אחר השתתפתי בדיון עם קבוצה של הורים

צעירים שחלקם דיברו על הצורך להפסיק להקים בתי ספר דתיים. לדבריהם, יש להעדיף בתי ספר 'משלבים' של דתיים וחילוניים. ודוגמה אחרונה: הוזמנתי לשיחה עם קבוצה של בני נוער על האתגרים העומדים בפני דרכנו הציונית-דתית. פתחתי את המפגש בסבב שבו ביקשתי מכל אחד להגדיר את משמעות הציונות-הדתית שלו. חלק לא קטן מהמשתתפים סירב עקרונית לענות על השאלה. הנימוק - ניחשתם נכון - "להשתייך למגזר זה נורא מצמצם"². זאת ועוד, אף כשביקשתי שיגדירו את עולמם הדתי, רבים אמרו שהם לא שייכים לעולם דתי מסוים, אלא יוצרים ערבוביה

'הרב המנגן', ר' שלמה קרליבך, הקדיש שנים מחייו להצלת נפשות יהודיות תועות. הוא כיתת את רגליו בין אוניברסיטאות בארצות הברית כדי לאתר ולקרר יהודים מתבוללים לעמם ולאוקיהם. מסעות אלה לגאולת יהודים מרוחקים הביאו אותו לתובנה שעליה חזר לא פעם: "אם פגשתי אדם שהצהיר שהוא קתולי, ידעתי שלפניי קתולי; אם סטודנט הצהיר שהוא מוסלמי, ידעתי שלפניי מוסלמי.

אך אם אדם הצהיר שאין לו זהות דתית ושהוא אינו אלא אזרח העולם, ידעתי שלפניי יהודי!" צעירים יהודיים אלה, אשר ייתכן מאוד שהונעו משאיפות נעלות של 'תיקון העולם', טעו לחשוב שהוא יושג על ידי מחיקת הזהות היהודית, בעוד שדווקא חיזוקה יקדם את בניין העולם.

בתקופה האחרונה אני חש שבעיה דומה פוקדת חלקים מהנוער החביב שלנו. אם תפגוש בחור שיאמר שהוא חסיד בעלז, תדע שפגשתי חסיד בעלז; אם תפגוש צעיר שאומר שהוא איש השומר הצעיר, זה אכן מי שפגשתי. אך לעיתים קרובות (מדי!), אם נפגוש בחור שאומר משהו כמו: "אני לא שייך למגזר. זה מצומצם מאוד. אני שייך לעם ישראל וזה מספיק" - נדע שפגשנו מישהו דתי לאומי! אף הוא, בדומה לצעיר התווה באוניברסיטה האמריקאית, טועה לחשוב שאחדות ישראל תושג על ידי התכחשות לדרכנו הייחודית.

חברים יקרים, אחדות אינה מושגת על ידי אחדות, בדיוק כמו שפסיפס מרהיב נוצר בזכות העובדה שכל צבע משמר

1 יודגש מיד: אין מדובר בעמדה שכל הנוער הדתי-לאומי מאמץ, אלא רק קבוצה שקשה לאמוד את גודלה. נדמה כי מנגד נוצרת גם קבוצה בעלת עמדות הפוכות בתכלית, אך זה כבר עניין למאמר אחר.

2 דוגמה נוספת לתופעה מתגלה אצל חיילים דתיים מסוימים, שבחרים במודע ללכת בלי כיפה. אין מדובר בצעירים שזהותם הדתית עומעמה, אלא בצעירים שמעידים על עצמם שהם בעלי זהות דתית חזקה, שברחו מתוך 'אידיאל' להדגיש את אחדות ישראל באמצעות הסרת הכיפה בעת השירות. למיטב ידיעתי, התופעה קיימת גם אצל כמה וכמה מפקדים, חלקם בדרגות בכירות יחסית.

במילים אחרות, יש ערך גדול בפתיחות לדעות אחרות, אך לשם כך אנו נדרשים תחילה לדעות משלנו. הרצון המבורך לגלות אחדות מתועל לעיתים להרס הגוונים הייחודיים שהעם הזה כה זקוק להם. לא בכדי נחלקו בני ישראל בראשית דרכם לשנים-עשר שבטים. יעקב אבינו ומשה רבנו בירכו כל שבט בברכה המיוחדת לו, מתוך הבנה כי הברכה טמונה ביכולת של כל אחד להעמיק את ייחודו כחלק מהכלל, ולא לבטלו חלילה. אף לעתיד לבוא נזכה ותשוב להתגלות החלוקה המבורכת לשבטים (ישראל ותחייתו, כז), שרק יחד בונים את בית ישראל.

אסייג את דבריי בהבהרה חשובה. אין כוונתי לכך שאנו מייחלים למצב שבו גם בעתיד יישארו זרמים שאינם מזדהים עם המדינה או זרמים שאינם מקבלים על עצמם עול מלכות שמיים.⁴ בע"ה תמיד יהיו זרמים שונים, 'שבטים' שונים, אך כולם ישמרו תורה ומצוות, כאשר כל אחד מדגיש ממד ציבורי ואישי אחר בעבודת ה'. זאת בדומה לתזמורת שבה כל אחד מתמחה בכלי נגינה ייחודי אך כולם קשובים למנצח (הוא הקב"ה ותורתו), ויחדיו הם מחוללים סימפוניה מרהיבה של שירת ה'.

לסיכום, היום, יותר מאי-פעם, עם ישראל זקוק לבשורה דתית-לאומית

ייחודית. הוא זקוק לציבור המדגים באומר חייו כיצד התורה היא תורת חיים שאינה מצריכה לבחור בין נאמנות הלכתית ובין שותפות עמוקה עם המדינה ותקומתה. עלינו לחנך את תלמידינו כי אל לנו להתבייש בדרכנו ובבשורתנו. דווקא מתוך שייכות ומתוך ביטחון בתפיסתנו התורנית נוכל להקשיב לאחרים. אמנם, כבכל דרך אמיתית, אף לנו יש לעיתים שאלות, תהיות וצורך לברר ולמקד, אך אין זה סותר את תפקידנו להניף, בענווה, את הלפיד הבוער המחבר בין עם ישראל ובין ארצו, תורתו ומדינתו. רק כך נתרום את אורנו הייחודי לאור הגדול ההולך בע"ה ומופיע על ציון, בעידן שבו שבנו לעצמאותנו ולראשית גאולתנו.

4 זאת בניגוד לקבוצות מסוימות בתוכנו, הרואות את התקווה שיום יבוא ויתקיימו הפסוקים המתארים את שיבת עם ישראל לאלוקיו כהתנשאות. בעיניי אין זו התנשאות, אלא תפילה גדולה ואמונה גדולה שבסוף הדרך כל עם ישראל יאמין בחיבור הנצח של העם והארץ, התורה והמדינה.

מעולמות שונים - קצת הרב קוק וקצת רבי נחמן, קצת חב"ד וקצת הרב קרליבך. בלשונו של אחד הצעירים: "למה להכריע ולהכניס את עצמי לעולם מצומצם? אני גם וגם וגם!" השבתי לו בחיך שלעיתים 'גם וגם' מסתיים ב-חרבונה... הרי גם במישור הרוחני העקרוני חז"ל הדריכו אותנו "עשה לך רב". רק כשיש עמוד שדרה רוחני יציב, אפשר להוסיף גם תבלינים מעולמות רוחניים אחרים.³

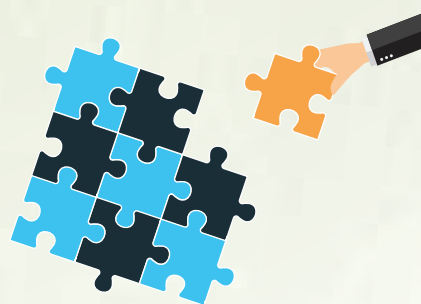
נדמה שלנגד עינינו מתרחשת תגובת-נגד לשנים הארוכות שבהן היינו מכונסים יחסית בתוך עצמנו. במובן זה, השאיפה למתן את הפילוג למגזרים ולהעמיק את השייכות לעם כולו הוא מבורך והולם את חזוננו התורני. הרי גם על הצורך בטיפוח ייחודיות ציבורית מסוימת ייאמר כי "אין לנו אפילו מידה אחת בעולם שלא תהיה הקיצוניות מזיקתה" (אגרות הראי"ה, א', עמ' יט). ברם, ככל תופעה חברתית, יש לחתור לנקודת האיזון. מעבר למצב שבו כל ציבור יטשטש לגמרי את חזונו וייחודו יביא לאחדות שטחית, נטולת ייעוד, למעט עצם ה'חזון' של היותו יחד.

מכאן שעלינו לחנך לעמדה שאפשר לכנותה 'הייחוד והיחד'. עמדה זו שואפת למעורבות ושותפות מתוך שמירת ייחודיות. כדי לעשות כן עלינו להבין כי רצונם של תלמידינו להשתלב בציבור

הכללי, אפילו תוך עמעום זהותם הדתית, מונע מכוונות טובות, אף אם הביצוע נעשה בצורה עקלקלה. על כן, אין לגנותם על עצם הרצון אלא לשבחם, ויחד עם זאת לנסות לתעל רצון מבורך זה לבניין איתן שאינו פוגע בתורה אלא מוסיף קומה בהופעתה. זאת בבחינת השאיפה הכוללת לא לרמוס תופעה שיש בה גם אמת, "כי אם לבנות את ארמון התורה ממעל לה ובזה הננו מתרוממים על ידה" (אגרות הראי"ה א', קלד).

זאת ועוד. אמנם למדנו מהרצ"ה זצ"ל כי "אל נא יחליט כל אחד מאיתנו, כל מפלגה וארגון [...] כי רק איתו כל האמת וכל הצדק" (לנתיבות ישראל, א', קמט), אך הוא בוודאי לא התכוון לכך שצריך לבטל את הזרמים ואת הארגונים עצמם!

3 ייתכן שהתופעה מתעצמת גם בגלל השימוש הרווח בכינוי 'מגזר', המזכיר מילים כמו גזר וגזירה. עדיף אולי לדבר על 'ציבור' דתי לאומי, שהוא חלק מעם ישראל, ולא על 'מגזר' שמתקשר למילה 'צר'.

מעבר למצב שבו כל ציבור יטשטש לגמרי את חזונו וייחודו יביא לאחדות שטחית, נטולת ייעוד